

Eigersund kommune – Saksframlegg politisk sak

Dato: 22.11.2012
Arkiv: :FA-F60, TI-&30
Arkivsaksnr.:
12/2054
Journalpostløpenr.:
12/29118

Avdeling:
Enhet:
Saksbehandler:
Stilling:
Telefon:
E-post:

Sentraladministrasjonen
Sentralstaben
Jan Petter Leidland
Førstekonsulent
51 46 80 24
jan.petter.leidland@eigersund.kommune.no

Saksnummer	Utvalg/komite	Møtedato
036/12	Felles brukerutvalg	05.12.2012
135/12	Formannskapet	13.12.2012
102/12	Kommunestyret	17.12.2012

Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2013 - 2016

Sammendrag:

Arbeidet med revidering av rusmiddelpolitisk handlingsplan har denne gangen fått en uvanlig form og utviklet seg til å bli en spesielt omfattende prosess. Det henger ikke minst sammen med at Eigersund kommune vedtok å engasjere IRIS til å gjennomføre en ekstern evaluering av rusomsorgstjenestene i kommunen. Formannskapet tildelte oppdraget den 18. april d.å. Sluttrapporten kunne imidlertid ikke leveres før 10. oktober. Dette medførte blant annet at behandlingen av de reviderte alkoholpolitiske retningslinjene måtte behandles separat fra den rusmiddelpolitiske handlingsplanen. Kommunestyret vedtok dermed de alkoholpolitiske retningslinjene den 25. juni. I tillegg innebar den sene ferdigstillingen av IRIS-rapporten at plangruppen hadde minimalt med tillit til å ferdigstille handlingsplanen før høring 23. oktober. IRIS-rapportens hovedføringer måtte nødvendigvis innarbeides i denne planen.

Når det gjelder selve handlingsplanen preges den av sterk intensivering av innsatsing av det forebyggende arbeidet mot barn og unge. Det samme gjelder tidlig intervensjon. I tillegg fremgår det av planen at det nåværende arbeidet innen rusomsorgen preges av fragmenterte og lite koordinerte tjenester. Som en konsekvens av denne erkjennelsen, som fullt ut bekreftes i IRIS-rapporten har plangruppen utarbeidet et forslag til ny organisasjonsmodell for rusomsorgen i kommunen.

Saksgang:

Rådmannen innstiller til Felles brukerutvalg og Formannskapet. Formannskapet innstiller til Kommunestyret som fatter endelig vedtak i saken.

Rådmannens forslag til vedtak 22.11.2012:

1. Forslag til Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2013-16 vedtas som fremlagt.
2. Planen har status som tema-/fagplan og skal være retningsgivende for sektorens arbeid i planperioden.
3. Alkoholpolitiske retningslinjer vedtatt av kommunestyret 18.06.12 sak 086/12 videreføres.
4. Kostnadskrevende tiltak vurderes i forbindelse med årsbudsjett og økonomiplan.

05.12.2012 Felles brukerutvalg

Møtebehandling:

HALVOR Ø. THENGES (SV) foreslo:

"Tillegg til pkt. 1 i rådmannens innstilling:

Ungdomskontakten, Pingvinen og SLT-koordinator bør ikke knyttes organisatorisk opp mot rusomsorgen. SLT-koordinator bør være ansatt i administrasjonen, og ha rådmannen som sin nærmeste overordnede. Pingvinen bør derfor drives som et allmennforebyggende tiltak og rette seg mot alle unge i Eigersund. Å knytte Pingvinen til rusomsorgen medfører en stigmatisering av brukergruppa, og kan medføre at "ungdom flest" ikke opplever å være i målgruppa.

Aktuelt tiltak under pkt 4.3 (side 19) tas ut."

Votering:

Rådmannens innstilling med Thengs tillegg (punkt 1) enstemmig vedtatt.

BRU-036/12 Vedtak:

Felles brukerutvalg innstiller til kommunestyret:

- 1. Forslag til Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2013-16 vedtas som fremlagt. Ungdomskontakten, Pingvinen og SLT-koordinator bør ikke knyttes organisatorisk opp mot rusomsorgen. SLT-koordinator bør være ansatt i administrasjonen, og ha rådmannen som sin nærmeste overordnede. Pingvinen bør derfor drives som et allmennforebyggende tiltak og rette seg mot alle unge i Eigersund. Å knytte Pingvinen til rusomsorgen medfører en stigmatisering av brukergruppa, og kan medføre at "ungdom flest" ikke opplever å være i målgruppa. Aktuelt tiltak under pkt 4.3 (side 19) tas ut.*
- 2. Planen har status som tema-/fagplan og skal være retningsgivende for sektorens arbeid i planperioden.*
- 3. Alkoholpolitiske retningslinjer vedtatt av kommunestyret 18.06.12 sak 086/12 videreføres.*
- 4. Kostnadskrevende tiltak vurderes i forbindelse med årsbudsjett og økonomiplan.*

Vedtaket er enstemmig.

13.12.2012 Formannskapet

Møtebehandling:

Varaordfører foreslo slikt vedtak:

"Tillegg til pkt. 1 i rådmannens innstilling:

Ungdomskontakten, Pingvinen og SLT-koordinator knyttes ikke opp organisatorisk opp mot rusomsorgen. SLT-koordinator bør ha kommunalsjef skole- og oppvekst som sin nærmeste overordnede. Pingvinen bør derfor drives som et allmennforebyggende tiltak og rette seg mot alle unge i Eigersund. Å knytte Pingvinen til rusomsorgen medfører en stigmatisering av brukergruppa, og kan medføre at "ungdom flest" ikke opplever å være i målgruppa.

Aktuelt tiltak under pkt 4.3 (side 19) tas ut."

Fellesforslag (fellesforslag AP, H, FrP, KrF, SP, V):

"Rådmannen får i oppdrag å etablere et tilbud som erstatter det tilbudet som Fyrlyssenteret har til rusmisbrukere. Dette i påvente av at en permanent løsning er på plass."

Ruth Evy Berglyd (SP) foreslo slikt vedtak (fellesforslag KrF, SP, V):

"Ungdomskontakten, Pingvinen og SLT-koordinator organiseres i en egen forebyggende enhet under barnevernet."

Ruth Evy Berglyd (SP) foreslo slikt vedtak (fellesforslag KrF, SP, V):

"Formannskapet gis en statusrapport i løpet av mai 2013."

Votering:

Rådmannens innstilling punkt 1 enstemmig vedtatt.

Varaordførers tilleggsforslag vedtatt med 7 mot 4 stemmer for Berglyds fellesforslag.
(KrF+SP+V)

Rådmannens innstilling punkt 2-3 enstemmig vedtatt.

Rådmannens innstilling punkt 4 enstemmig vedtatt.

Berglyds fellesforslag (statusrapport) enstemmig vedtatt.

FS-135/12 Vedtak:

Formannskapet innstiller til kommunestyret:

1. *Forslag til Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2013-16 vedtas som fremlagt med følgende endringer:
Ungdomskontakten, Pingvinen og SLT-koordinator knyttes ikke organisatorisk opp mot rusomsorgen. SLT-koordinator bør ha kommunalsjef skole- og oppvekst som sin nærmeste overordnede. Pingvinen bør derfor drives som et allmennforebyggende tiltak og rette seg mot alle unge i Eigersund. Å knytte Pingvinen til rusomsorgen medfører en stigmatisering av brukergruppa, og kan medføre at "ungdom flest" ikke opplever å være i målgruppa.
Aktuelt tiltak under pkt 4.3 (side 19) tas ut.*
2. *Planen har status som tema-/fagplan og skal være retningsgivende for sektorens arbeid i planperioden.*
3. *Alkoholpolitiske retningslinjer vedtatt av kommunestyret 18.06.12 sak 086/12 videreføres.*
4. *Kostnadskrevende tiltak vurderes i forbindelse med årsbudsjett og økonomiplan.*
5. *Rådmannen får i oppdrag å etablere et tilbud som erstatter det tilbudet som Fyrlyssenteret har til rusmisbrukere. Dette i påvente av at en permanent løsning er på plass.*
6. *Formannskapet gis en statusrapport i løpet av mai 2013.*

Vedtaket stemmetall fremgår av voteringen.

17.12.2012 Kommunestyret

Møtebehandling:

- Terje Vanglo (AP) erklærte seg ugild og trådte ut idet hans ektefelle er daglig leder av Pingvinen fritidsklubb, jf. fvl. § 6, 2. ledd. Det fremkom ikke merknader til saken, og Svend Manum (AP) tok sete.

Halvor Thengs (SV) foreslo slikt vedtak:

"Ungdomskontakten, Pingvinen og SLT-koordinator knyttes ikke organisatorisk opp mot rusomsorgen. Ungdomskontakten, SLT-koordinator og Pingvinen bør være underlagt kommunalsjef kultur og oppvekst.

Aktuelt tiltak under pkt 4.3 (side 19) endres til: Ungdomskontakten, Pingvinen og SLT-koordinator samarbeider tett med rusomsorgen som del av strategiske og viktige forebyggende tiltak nærmest mulig de som er utsatt."

Varaordfører foreslo slikt vedtak:

"Nytt tiltak under 5.3 – Aktuelle saker: Ung Data-undersøkelsen skal gjennomføres hvert 3. år."

Ruth Evy Berglyd (SP) foreslo slikt vedtak (fellesforslag KrF, SP, V):

"Ungdomskontakten, Pingvinen og SLT-koordinator organiseres i en egen forebyggende enhet under barnevernet."

Votering:

Formannskapetets innstilling punkt 1 falt med 0 stemmer for.

Thengs' forslag vedtatt med 23 mot 8 stemmer for Berglyds forslag.

(Tor-Inge Rake (V) + SP + KrF)

Formannskapetets innstilling punkt 2-6 enstemmig vedtatt.

Varaordførers forslag enstemmig vedtatt.

KS-102/12 Vedtak:

1. *Forslag til Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2013-16 vedtas som fremlagt med følgende endringer:*
  - a. *Ungdomskontakten, Pingvinen og SLT-koordinator knyttes ikke organisatorisk opp mot rusomsorgen. Ungdomskontakten, SLT-koordinator og Pingvinen bør være underlagt kommunalsjef kultur og oppvekst Aktuelt tiltak under pkt 4.3 (side 19) endres til: Ungdomskontakten, Pingvinen og SLT-koordinator samarbeider tett med rusomsorgen som del av strategiske og viktige forebyggende tiltak nærmest mulig de som er utsatt.*
  - b. *Nytt tiltak under 5.3 – Aktuelle saker: Ung Data-undersøkelsen skal gjennomføres hvert 3. år.*
2. *Planen har status som tema-/fagplan og skal være retningsgivende for sektorens arbeid i planperioden.*
3. *Alkoholpolitiske retningslinjer vedtatt av kommunestyret 18.06.12 sak 086/12 videreføres.*
4. *Kostnadskrevende tiltak vurderes i forbindelse med årsbudsjett og økonomiplan.*
5. *Rådmannen får i oppdrag å etablere et tilbud som erstatter det tilbudet som Fyrllyssenteret har til rusmisbrukere. Dette i påvente av at en permanent løsning er på plass.*
6. *Formannskapet gis en statusrapport i løpet av mai 2013.*

Vedtaketets stemmetall fremgår av voteringen.

Eventuell tidligere politisk behandling:

Ingen.

Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2013 - 2016

1. Innledning

Rusmiddelpolitisk handlingsplan for perioden 2013-16 er utarbeidet av en tverrfaglig plangruppe. Forslag til Rusmiddelpolitisk handlingsplan har vært til offentlig ettersyn som temaplan. Planen fremmes nå for endelig politisk behandling. Alkoholpolitiske retningslinjer for Eigersund kommune, som vanligvis behandles som en del av rusmiddelpolitisk handlingsplan, er imidlertid behandlet av Formannskap og Kommunestyret i juni d.å.

1.1. Status og plansammenheng i forhold til budsjett og økonomiplan - rusmiddelpolitisk handlingsplan 2013-16

Rusmiddelpolitisk handlingsplan er en temaplan og er ikke juridisk bindende for kommunen. Planen er retningsgivende og skal legges til grunn for sektorens prioriteringer i planperioden og dennes innspill til budsjett og økonomiplan. Endelige prioriteringer og avveininger mellom ulike tiltak skjer i forbindelse med behandling av budsjett og økonomiplan.

Planen viser behov og vurderinger for et ønsket tjenestetilbud - som tar utgangspunkt i de behov som blir vurdert som faktiske (fra avdeling, mottakere av tjenester, arbeidsgruppe og ressurspersoner). Generelt sett kan slik vurdering bli for omfattende i forhold til Eigersund kommune sin økonomiske situasjon. Det vil derfor vanligvis være vanskelig å gjennomføre alle de skisserte tiltak eller endringer i tjenesteproduksjonen. Når rådmannens budsjettforslag legges frem må det prioriteres mellom mange gode formål, tiltak og tilbud. Disse forhold må vurderes opp mot de faktiske inntekter vi har. Det vil ikke være økonomisk rom for å gjennomføre alt. Innenfor gitte områder må en videre foreslå driftsmessige reduksjoner og kutt. Dette er forhold som hele tiden må vurderes opp mot hverandre.

Slik sett bør en fremover vurdere hvilke økonomiske rammer tema og sektor planer skal ha – både i forkant av at planene utarbeides og underveis i planprosessen. Rådmannen legger opp til en tettere samordning i forhold til dette fremover.

Samtidig skal tema og sektor planer vise de faktiske og faglig begrunnede behovene som skal til for at en skal ha et tjenestetilbud i tråd med lov og regelverk og som er faglig forsvarlig. Dette er et spenningsfelt som en må akseptere og som er en del av plansystemet. Disse planene er retningsgivende for sektorens prioriteringer og er ikke bindende for kommunen. En slik løpende økonomisk vurdering vil begrense de vurderinger som er skissert, men samtidig ikke skape for "urealistiske forventninger". Når det gjelder skisserte utgifter så må disse vurderes løpende i budsjett og økonomiplansammenheng) - og når de ulike tiltakene eventuelt kan realiseres (herunder om det vil være mulig å gjennomføre tiltakene). Ut fra dette vil det nødvendigvis være forskjeller mellom plan og budsjettforslag. Dette er også tilfelle for rådmannens budsjettforslag for 2013. Den foreliggende planen skiller seg særlig på et punkt fra rådmannens budsjettforslag. Dette gjelder tilbud om dagtilbud som også er satt opp med behov også i 2013. Dette er en ren faglige vurdering og prioriteringene må uansett skje i forbindelse med budsjettbehandlingen, der en ser alle tiltak i kommunen i sammenheng.

1.1 Om prosessen angående IRIS-rapport, alkoholpolitiske retningslinjer og den rusmiddelpolitiske handlingsplanen

Arbeidet med Eigersund kommunes ruspolitiske handlingsplan for 2013-16 har denne gangen fått en helt uvanlig form. Mange ulike og til dels spesielle forhold har bidratt til dette. Nedenfor redegjøres det litt nærmere om bakgrunnen.

Administrasjonens opprinnelige utgangspunkt foran rulleringen av rusmiddelpolitisk handlingsplan var at det kom til å bli et arbeid av relativt begrenset omfang. Blant annet fordi det økonomiske handlingsrommet var lite og fordi en ønsket å fokusere på de interne organisatoriske forholdene mellom alle de ulike tiltak og tjenester som har en rolle å spille i den samlede rusomsorgen. Det har lenge vært et behov for å få til en vesentlig bedre samhandling mellom disse. Videre var tanken at dette arbeidet burde resultere i en ny organisasjonsmodell for rustjenestene. Det virket logisk at dette kunne gjennomføres samtidig med at levekårsavdelingen ble delt i en helse- og omsorgsdel og en skole- og oppvekstdel.

Men slik skulle det ikke gå. Mot slutten av 2011 kom det frem opplysninger om at Maigården, det viktigste botilbudet for rusmisbrukere i Eigersund kommune, ikke fungerte etter intensjonene. Tjenesteleder for psykisk helsevern/rusomsorgen beskrev og problematiserte de store utfordringene som rusomsorgen nå stod opppe i. Han konkluderte med at vi ikke hadde fått til rusomsorgen i Eigersund kommune

Forskningsleder Sverre Nesvåg i KORFOR (Regionalt kompetansesenter for rusmiddelforskning) gikk i fortsettelsen hardt ut og karakteriserte tilbudet på Maigården som uforsvarlig. Forholdene ved Maigården ble vurdert som såpass alarmerende at kommunens politiske og administrative ledelse i etterkant hadde et eget møte med Sverre Nesvåg. Blant annet for å få et klarere bilde av hva han bygget sine konklusjoner på. Nesvåg møtte for øvrig også plangruppen i mars d.å.

I kommunestyrets budsjettmøte i desember 2011 ble det vedtatt å gjennomføre en ekstern evalueringsprosess når det gjaldt status for rusomsorgen i Eigersund kommune. Etter en anbudsprosess godkjente Formannskapet den 18. april d.å. tildelingen av oppdraget til IRIS (International Research Institute of Stavanger). Det fremgikk av prosjektplanen fra IRIS at sluttrapporten ikke ville før den 10. oktober 2012. Det ligger i sakens natur at funnene og konklusjonene i sluttrapporten ville legge tydelige føringer for det videre arbeidet med rusomsorgen i Eigersund kommunen. Også hva gjelder innholdet i den rusmiddelpolitiske handlingsplanen for 2013-2016. Men det sene tidspunktet for ferdigstillingen av IRIS rapporten fikk betydelige konsekvenser for det videre arbeidet med rusmiddelpolitisk handlingsplan. Blant annet måtte behandlingen av handlingsplan og alkoholpolitiske retningslinjer (lovforankret tidsfrist pr. 30.06) foregå separat. Plangruppen måtte dermed fokusere på arbeidet med de alkoholpolitiske retningslinjene før sommerferien og selve handlingsplanen gjennom høsten. I tillegg fikk plangruppen meget kort tid på seg til å utarbeide selve handlingsplanen da den måtte på høring senest den 23. oktober.

På denne bakgrunnen kan tidslinjen for arbeidet med IRIS rapporten, handlingsplanen og de alkoholpolitiske retningslinjer gjennom det siste året, fremstilles på følgende måte:

2011

Desember: Kommunestyrevedtak om ekstern evaluering av rusomsorgen.

2012

28. mars: Plangruppen for rusmiddelpolitisk handlingsplan starter sitt arbeid.

18. april: Formannskapet godkjenner tildeling av oppdrag om ekstern evaluering av Rusomsorgen i Eigersund kommune til IRIS.

27. april: Forslag til nye alkoholpolitiske retningslinjer legges ut på høring med uttale frist til 16. mai.

25. juni: Kommunestyret vedtar nye alkoholpolitiske retningslinjer.

August: En foreløpig kortversjon av foreløpige funn oversendes Eigersund kommune fra IRIS.

September: Hovedarbeidet avsluttes fra IRIS.

01. oktober: Frelsesarmeen sier opp avtalen angående drift av Fyrllyssenteret.
10. oktober: Sluttrapport fra IRIS oversendes fra IRIS.
23. oktober: Plangruppen sender ut forslag til ruspolitisk handlingsplan legges ut på høring med frist for uttaler til 16. november.
1. november: Budsjetten for 2013 fremlegges.
21. november: Avslutning av planarbeidet. Bearbeidet plan til politisk behandling.
17. desember: Kommunestyret behandler Rusmiddelpolitisk handlingsplan og IRIS rapporten.

2. Rusmiddelpolitisk handlingsplan og budsjettforslag for 2013.

Den rusmiddelpolitiske handlingsplanen for perioden 2013-2016 er en temaplan der plangruppen i sitt arbeid har lagt til grunn en opptrapping av satsingen på rusomsorgen i den kommende fireårsperioden. Både hva gjelder personalressurser, ny organisasjonsmodell med fokus på bedre internt samarbeid og samspill, sterkt fokus på forebygging og tidlig intervensjon, satsing på kompetanseutvikling, vitalisering av SLT-arbeidet og bedre samarbeid med eksterne tjenester. I skrivende øyeblikk er det dog slik at budsjettforslaget for 2013 ikke inneholder forslag om økt ressursramme for rusomsorgen. Plangruppen har forsøkt å ta hensyn til dette i sitt arbeid. Men hovedtenkningen i handlingsplanen er at det er helt nødvendig å satse på å bygge opp rusomsorgen gjennom fireårsperioden.

Som nevnt er rusmiddelpolitisk handlingsplan en temaplan som skal formulere mål, angi retningen og foreslå ønskede tiltak i planperioden. Men på vanlig måte for temaplaner er gjennomføringsgraden avhengig av at tiltakene blir prioritert i årsbudsjett og økonomisk handlingsplan for perioden 2013 – 2016.

Foreliggende forslag til Rusmiddelpolitisk handlingsplan for perioden 2013 -16 er et omfattende og ganske så detaljert dokument. Det vil ikke være naturlig å bruke mye plass på å omtale innholdet i planforslaget i detalj. I stedet vil det i denne delen av saksforelegget bli gitt en nærmere omtale av den overordnede tenkningen som ligger til grunn for den rusmiddelpolitiske handlingsplanen. I tillegg er noen av hovedsatsingsområdene omtalt med kobling til nasjonale strategier.

2.1 Nasjonale føringer med lokale konsekvenser

I Stortingsmelding 30 (juni 2012) omtales hovedsatsingsområdene innen en helhetlig rusmiddelpolitikk for de kommende årene. Disse er:

- Forebygging og tidlig innsats
- Samhandling – tjenester som jobber sammen (nærmere omtalt ovenfor)
- Økt kompetanse og bedre kvalitet.
- Hjelp til tungt avhengige – redusere overdosedødsfall
- Innsats for pårørende og mot passiv drikking

2.2 Om den grunnleggende forståelsen som ligger til grunn for arbeidet med ny rusmiddelpolitisk handlingsplan

Det foreligger nå en klar erkjennelse i Eigersund kommune om at en har hatt (kfr. blant annet satsingen på "Rusprosjektet fra 2007" med blant annet 8 nye bemannede boliger) og fortsatt står foran store utfordringer innen rusomsorgen i årene fremover.

Ut fra blant annet den debatten som har vært det siste året og på bakgrunn av den foreliggende evalueringsrapporten fra IRIS, må en nå etter plangruppens vurdering konkludere med at Eigersund kommune ikke har lykkes med de siste årenes innsats innen rusomsorgen. Spesielt hva gjelder de bemannede boligtiltakene, samspillet mellom NAV og øvrige kommunale rustjenester og når det gjelder å bygge opp og implementere en hensiktsmessig organisering av tjenestene innen rusomsorgen som helhet. Det bør dog

understrektes her at det synes som en i Eigersund kommune har lykket bra med mye av det forebyggende arbeidet. Dette vil bli nærmere omtalt senere i saksforelegget.

2.3 Bakgrunn for forslag om ny organisasjonsmodell for psykisk helsetjeneste/rusomsorgen

Stortingsmelding 30 (2011-12) er ikke minst opptatt av at det innen rusomsorgen sikres at brukerne møter helhetlige og tilgjengelige tjenester. I meldingen beskrives utfordringene på følgende måte:

”Disse (tjenestene) skal bygge på et sterkt bruker- og mestringsperspektiv. Det understrekes samtidig at samhandlingsreformens mål skal etterleves også på rusfeltet. Det skal legges til rette for å styrke kommunale tjenester, kombinert med en tilgjengelig, desentralisert og understøttende spesialisthelsetjeneste. Fremtidens tjenestetilbud skal være tilgjengelig, kunnskapsbasert, individuelt tilpasset, samordnet og kontinuerlig.”

I plangruppens arbeid med forslag til ny organisasjonsmodell for rusomsorgen er det videre lagt til grunn at tilstander knyttet til rus er i dag anerkjent som lidelser eller sykdom. Altså er helseperspektivet helt tydelig. Også i det relevante lovverket. Som en konsekvens av dette peker psykisk helsetjeneste/rusomsorgen i sin høringsuttalelse på nødvendigheten av å etablere *tiltakskjeder*. I Eigersund kommune trenger vi å intensivere innsatsen overfor mennesker som debuterer med overdreven bruk av rusmidler. Det er en av grunnene til at alle tiltak som har med rus å gjøre, bør samles opp mot én enhet. Forventningen må være at en slik enhet skal kunne gi *oppfølging og behandling* i forhold til kommunens forpliktelser i helselovgivningen. Dette innebærer videre at alle innenfor enheten skal kunne gi oppfølging knyttet til rusmiddelmissbruk. Videre er det en forutsetning at enheten samarbeider med instanser på spesialisthelsetjenestenivå i forhold til oppfølging både før, under og etter sykehusbehandling. Enheten må samtidig ha et medansvar for folkehelseperspektivet i forhold til rus og rus-skader.

Rus-skader gir i seg selv psykiske lidelser samtidig som personer med psykiske lidelser bruker rusmidler som substituerende midler. Mennesker med omfattende skader trenger særlig oppfølging i forhold til omsorg og tjenester. Dette er for øvrig nærmere omtalt i egen sak om oppfølgingen av IRIS rapporten.

Rusomsorgen i Eigersund kommune fremstår i dag som fragmentert og lite oversiktlig. Etter plangruppens oppfatning preges rusomsorgen blant annet av manglende koordinering. Noe som igjen resulterer igjen i en fragmentert tilnærming til rusarbeidet. Dette er forøvrig i overensstemmelse med de vurderingene som fremkommer i IRIS rapporten. Det er avgjørende for å lykkes med rusarbeidet at Eigersund kommune nå klarer å få bygget opp en rusomsorg som preges av en sammenhengende kjede av differensierte tiltak. Og som reelt kan ivareta behovene for blant annet boligtilbud, dagtilbud, behandling, forebygging samt tidlig intervensjon.

For å best mulig å utnytte knappe ressurser, må kommunens tjenestetilbud innen dette tiltaksområdet nå samordnes og det må etableres en mest mulig enhetlig organisatorisk I dette ligger også at den er tydelig forankret politisk og administrativt. Det økonomiske handlingsrommet i Eigersund kommune er for tiden lite og dette påvirker åpenbart det en kan iverksette helt kortsiktig. Ikke desto mindre er det mye som kan gjøres med beskjedne midler. For eksempel å bygge en organisasjon preget av helhetstenkning og en kultur for samarbeid.

Men en må uansett kortsiktige problemer se innsatsen i et lengre perspektiv. Først og fremst i planperioden frem til og med 2016. Det foreliggende forslaget til ruspolitisk handlingsplan bør brukes som et reelt verktøy for å holde fast på den kursen som bli valgt og over tid implementere de tiltakene som foreslås.

2.4 Forslag til ny organisasjonsmodell og helhetlig tiltakskjede

Plangruppen har lagt stor vekt på at IRIS rapportens konklusjoner når det gjelder organisering og samordning. Her heter det bl.a.: *"Tjenester til rusmiddelavhengige er fragmentert og ikke tilstrekkelig samordnet. Det savnes en velfungerende samarbeidskultur som sikrer avrusing, behandling og rehabilitering av rusmiddelavhengige. Dette mener vi kommunen vil oppnå ved å samle tjenestene i Psykisk helsetjeneste."*

Personer med rusproblemer vil ofte ha en psykisk tilleggslidelse (dobbeldiagnose).

Kommunen har en stor utfordring med å legge til rette for:

- 1) egnede boliger for mennesker med utfordringer innenfor rus-psykiatri feltet. Her må kommunen søke en langt mer offensiv og integrerende boligpolitikk.
- 2) Videre må kommunen engasjere seg i å etablere reelle arbeids- og aktivitetstiltak for mennesker i denne gruppen.

Disse to forholdene er sannsynligvis de to viktigste grunnene til at Eigersund kommer veldig dårlig ut i den såkalte "Brukerplan" undersøkelsen.

På side 20 i forslaget til ny ruspolitisk handlingsplan for Eigersund kommune, presenterer plangruppen et forslag til ny organisasjonsmodell for rusomsorgen. Denne modellen tar utgangspunkt i de erkjennelsene som oppsummert ovenfor. Forbedret koordinering under en leder av mange sentrale tjenester står sentralt i modellen. Den foreslåtte modellen innebærer at enhetsleder vil ha en hoveddel som innbefatter botilbud og personal oppfølging til etablerte rusmisbrukere. En del tjenester med tilhørende ressurser foreslås overført fra NAV til psykisk helsetjeneste/rusomsorgen i tråd med IRIS rapportens anbefalinger.

I tillegg til disse "tunge" tjenestene foreslår et flertall i plangruppen at tjenesteleder i ny organisering også overtar ansvaret for tre tjenester/tiltak som går på forebygging og til dels tidlig intervensjon. Dette gjelder den kommende Ungdomskontakten, fritidsklubben Pingvinen og SLT-koordinator. 3 av plangruppens medlemmer har alternative synspunkter på dette forslaget. Det vises til omtale av disse i handlingsplanens side 19.

2.5 Forebygging og tidlig innsats

Stortingsmelding 30 (2011-12) oppsummerer satsingen på forebyggende arbeid på følgende måte. *"Å begrense tilgjengeligheten til rusmidler er det mest effektive forebyggende virkemidlet. Dette handler om restriktiv alkoholpolitikk, å bekjempe narkotika gjennom forbud, innsats mot narkotikahandel og organisert kriminalitet samt gjennom internasjonalt samarbeid. Etterspørselsreducerende tiltak handler om forebygging, tidlig intervensjon, arbeidsinkludering og regulatoriske og befolkningsrettede virkemidler for å ta ut mer av forebyggingspotensialet og bidra til færre rusrelaterte problemer."*

Forebyggende tenkning og aktuelle tiltak har fått en bred omtale i foreliggende forslag til ruspolitisk handlingsplan for 2013-16. Her omtales bare helt kort noen av disse.

Som en del av handlingsplanens tilnærming til forebygging er det viktig å erkjenne at selv en velfungerende offentlig innsats kan ikke lykkes alene på dette innsatsområdet. Det er gang på gang slått fast at de viktigste forebyggerne og samtalepartnerne til ungdommene er foreldrene. Det er ingen som kan erstatte foreldrene uansett hvor mange eksterne tilbud og oppfølging som ungdommene får. Den viktigste forebyggingen skjer i hjemmet. Det er derfor viktig med informasjon og ansvarliggjøring av foreldre. For en del familier vil helsestasjon og barnevernstjenesten ha en viktig rolle.

Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) bør være en viktig del av kommunens innsats det forebyggende arbeidet. Noe av det som skiller SLT- arbeidet fra vanlig forebyggende barne- og ungdomsarbeid i kommunene, er politiets sentrale rolle. De siste årene har SLT- arbeidet ikke fungert så godt som det burde. Det kan være mange

årsaker til det men i den foreliggende handlingsplanen er politiets viktige rolle erkjent. Blant annet gjennom å signalisere en klar vilje til tettere samarbeid med politiet og gjennom nødvendigheten av å vitalisere innsatsen gjennom SLT- forumet. Dette temaet finner vi også omtalt i IRIS-rapporten.

Innenfor rusarbeidet må en ha ulike tilnærminger til de utfordringene som en står ovenfor. Rus og personer med rusproblemer forholder seg ikke til kommunegrenser. Et interkommunalt samarbeid på fagnivå vil derfor kunne bli positivt bidrag i den totale rusforebyggende innsatsen. Denne planen inneholder derfor et forslag om å reetablere et Rusforebyggende råd for Dalane som fungerte i en tiårs periode frem til 2000.

Dersom kommunen skal lykkes i sitt rusarbeid, er det også viktig til enhver tid å ha best mulig kunnskap om rusituasjonen i egen kommune. Systematiske kartlegginger og undersøkelser er derfor et nødvendig redskap for å få et mest mulig korrekt bilde av nå situasjonen. Slik kunnskap vil blant annet gi grunnlag for valg av formålstjenlige tiltak. I denne planen er det derfor foreslått å starte opp igjen med de treårige ungdomsundersøkelsene fra 2013.

Tidlig innsats (intervensjon) er nært knyttet opp til forebyggende innsats og folkehelseperspektivet. En måte å definere tidlig innsats på er "å identifisere og håndtere et problem på et så tidlig tidspunkt at problemet forsvinner eller blir redusert med begrenset innsats." I foreliggende forslag til rusmiddelpolitisk handlingsplan pekes det på tre sentrale elementer for å få til tidlig innsats/intervensjon i praksis. Disse er:

- Å ha kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer og signaler og kjennskap til kritiske faser i barn og unges utvikling.
- Å ha forståelse av egen rolle i arbeidet med å oppdage, gripe inn og handle på grunnlag av en bekymring.
- Å ha kjennskap til rutiner og prosedyrer på eget arbeidssted og i det øvrige tjenesteapparatet.

Tilstrekkelig kompetanse hos de som møter barn og unge er her spesielt viktig. Spesiell satsing på tidlig intervensjon er det en del kommuner som har gjennomført. Et av de ønskede tiltakene i Eigersund kommunene er etableringen av et barne- og familiesenter. For øvrig vises til handlingsplanen.

2.6 Folkehelseperspektiv

Fra statlig side forutsettes det at den kommunale innsatsen innen rusfeltet skal ha et folkehelseperspektiv. Ansvar for folkehelsearbeidet er fra 2012 lagt til kommunen som helhet mens det tidligere var forankret i helsetjenesten. Folkehelseperspektivet skal inn som et perspektiv i alle sektorer som påvirker helsen med økt fokus på forebygging og tidlig intervensjon.

Å ha et folkehelseperspektiv på rusfeltet innebærer å ha et utgangspunkt der de ulike forebyggingstiltakene skal være universelle. Med andre ord så skal de være rettet mot store befolkningsgrupper. Forebyggingen retter seg mot mange ulike arenaer og mange ulike faser i livet. Forebyggingen må derfor rette seg inn mot flere arenaer som befolkninger deltar på. Blant annet nevnes det barnehager, skoler, arbeidslivet samt ulike fritidsarenaer. Denne tankegangen er basert på at det er en sammenheng mellom totalkonsumet av alkohol og de negative konsekvensene av alkoholbruken. Videre på at det er langt billigere å forebygge enn å behandle

Eigersund kommune er nå i ferd med å utarbeide ny folkehelseplan der disse perspektivene blir en naturlig del av planen.

2.7 Oppbygging av kompetanse

Rusomsorgen er et krevende arbeidsfelt og mange kommuner, Eigersund kommune inkludert, har opplevd at det tidvis er vanskelig å rekruttere og beholde personell. Kompetansebygging er viktig både for å kunne løse oppgavene samtidig som en skal kunne bli bedre rustet til å utvikle tjenesten kvalitetsmessig. Det bør derfor være et løpende fokus på kompetanseheving i Eigersund kommune og det bør utarbeides en egen kompetanseplan for personell som arbeider med personer med rusmiddelproblemer.

Den nasjonale opptrappingsplanen for rusfeltet for perioden 2006 til 2012 er nå i ferd med å avsluttes. Størstedelen av dagens tilskudd til den kommunale rusomsorgen vil nå bli innlemmet i rammetilskuddet. Men for folkehelse, overdoser og kompetansebygging foreslår regjeringen å innføre egne strategier for den videre satsing. Her skal det derfor også i fortsettelsen ligge egne, øremerkede midler til det videre arbeidet i kommunene. Forhåpentligvis i en slik størrelsesorden at disse tilskuddene kan bety noe for den enkelte kommune

2.8 Innsats for pårørende

Nærmeste pårørende til rusmisbrukere, det være seg barn/unge til foreldre med rusproblemer eller foreldre til barn/unge med rusproblemer, er ofte mangelfull. Disse har ofte selv store behov for egen oppfølging men i tillegg kan de være en stor ressurs for tjenesteapparatet. Oppfølging av og samspill med pårørende er viet betydelig oppmerksomhet i Stortingsmelding 30 (2011-12). Her heter det blant annet at "Pårørende har en viktig rolle. Helse og omsorgstjenestene må være oppmerksomme på at pårørende kan ha egne behov som må ivaretas.

Det er i de fleste kommuner nødvendig å bli mer bevisst på samspillet med pårørende. Et klart brukerperspektiv i lovgivning og lovgivning støtter også klart opp under dette. For øvrig vises det til egen omtale om aktuelle tiltak i forslaget til ny Ruspolitisk handlingsplan 2013-16.

2.9 Differensiert boligtilbud

I Stortingsmelding 30 (2011-12) er *"godt over halvparten av unge bostedsløse har rusproblemer, og innsatsen for å bekjempe bostedsløshet må også omfatte de unge med rusproblemer."*

Et differensiert boligtilbud innen rusomsorgen er helt sentralt for å kunne lykkes med å utvikle en helhetlig og tilgjengelig tilbud. I Eigersund kommune har vi mange utfordringer med å få tilpassede boligløsninger. NAV Eigersund peker spesielt på at det er spesielt krevende å finne egnede boliger for unge med rusproblemer. Både av midlertidig og mer varig karakter. Når det gjelder midlertidige boliger for unge personer som står uten sted å bo, så savnes et langt mer differensiert spekter av boliger enn det Eigersund kommune rår over i dag. Som kjent er kommunene lovmessig forpliktet til å tilby denne type boliger. Hva gjelder Eigersund kommune er det pr. i dag oftest en leilighet på Folhammerveien på Helleland som blir løsningen.

Disse utfordringene bør spesielt vurderes i forbindelse med den forestående rulleringen av Eigersund kommunes boligsosiale handlingsplan.

3. Gjennomgang av høringsuttaler

	Fra	Innhold/tema		Vurdering og konklusjon
Offentlige uttaler				
1.	Psykiske helsetjeneste/ Rusomsorgen	☐ Av mer generelle tiltak foreslås det at det skal etableres et samarbeid med den kommunale legevakten for å registrere hvor mange av de innrapporterte skadene på	J	Dette er innarbeidet i planen.

		legevakten som med sannsynlighet kan relateres til rus. Dette gjøres årlig fra og med 2013, jfr. det som er gjort ved bl.a. Oslo legevakt. Misbruket av lovlig forskrevne legemidler er faretruende høyt når vi knytter det til enkeltpersoner. ❑ I den nylig vedtatte Delavtale 2a (Rus – Psykiatri) mellom Helse Stavanger HF og Eigersund kommune er det vedtatt en rekke områder for kommunalt ansvar. Dette må innarbeides i kommunale tiltak samtidig som kommunen må gjøre en prioritering av rekkefølgen for implementeringen. ❑ I forhold til de tre prosjektstillingene som foreslås i den rusmiddelpolitiske handlingsplanen, bør disse prioriteres i følgende rekkefølge: 1. Stilling for ivaretagelse av LAR arbeidet 2. Tidlig intervensjon 3. Fritidskontakt / treningskontakt	E Rådmannen tar dette til etterretning og det er lagt inn som et tiltak under kap. 12.. J Dette er innarbeidet i planen i tråd med uttalen.
2.	Norsk sykepleierforbund	❑ NSF støtter opp om tiltaket om at rusomsorgen bør legges om og driftes på en annen måte. ❑ NSF støtter opp om tiltak som kan være et godt bidrag til forebygging. ❑ Skjenkepolitikken bør bidra til å gi stabile og forutsigbare rammevilkår.	O Rådmannen tar dette til orientering. O Rådmannen tar dette til orientering.
3.	Eigersund politistasjon	❑ Forslaget til handlingsplanen framstår som grundig og det er tydelig at det aller meste er tenkt på. ❑ Politiet oppfatter handlingsplanen som svært positiv i forhold til arbeidet vedr. rus med fokus på barn og unge. "Ung begrepet" kunne for politiet strekt seg lenger enn til under 18 år, det er for eksempel bare 2 år siden 20 åringer var under 18. Politiet har og vil gjennom satsing på forebyggende politiarbeid avsette ressurser og kompetanse til å samarbeide om et felles mål hvor samarbeidsarenaen	E Rådmannen tar dette til etterretning. E Rådmannen tar dette til etterretning.

		hovedsaklig forankres i kommunens SLT satsing. □ Politiet vil sørge for at det kommer oppdatert informasjon og analyser - at vi sammen er ajour mht arbeid mot felles mål. □ Det synes som handlingsplanen reder grunnen for et fortsatt godt samarbeidsforum mellom politi og kommunale etater. Spesielt gjelder dette de to første fasene i det kommunal tjenestetilbudet i punkt 2.5 - tidlig intervensjon og motivasjon. Målet i punkt 5 : Forebyggende tiltak blant barn og unge....., vil alltid være et satsingsområde og en prioritert oppgave for politiet. □ Det oppfattes også som positivt at det ønskes å "børste støv av" det som ble kalt Rusmiddelrådet for Dalane, uten at undertegnede kjenner til dette rådet spesielt, så er politiet opptatt av arbeidet totalt i Dalane, og selvfølgelig det som kan styrke dette arbeidet. Det er vel ikke tvil om at Egersund by tiltrekker seg voksne og unge fra regionen rundt, og det er til Egersund de drar når de skal til "byen". I tillegg har vi i Egersund skole og jobber som ikke reguleres av kommunegrenser.	- O Rådmannen tar dette til orientering og ser positivt på dette. - E Rådmannen tar dette til etterretning. - E Rådmannen tar dette til etterretning.
4.	Helsestasjonen	□ Helsestasjonen ser på aktiviteten som drives i Pingvinen fritidsklubb som et primærforebyggende tiltak, som skal fremme barn og unge sin generelle trivsel og helse. I likhet med alle som jobber med barn og unge, skal de som jobber i fritidsklubben ha kompetanse til fange opp barn i faresonen. Vi ser derfor ikke at det er formålstjenelig at Pingvinen knyttes opp mot rusomsorgen som har sitt primære fokus på mennesker som allerede strever.	O Den fremtidige organiseringen er tillagt stor vekt i den foreliggende handlingsplanen. Det vil være ulike måter å organisere deltjenestene på. Hovedmålet må være å unngå fragmenterte og ukordinerte tjenester og tiltak.
5.	Barnevernstjenesten	□ Barnevernstjenesten mener, som LMS, at Ungdomskontaken, Pingvinen og SLT-koordinator ikke bør knyttes organisatorisk opp mot rusomsorgen. SLT-koordinator	O Den fremtidige organiseringen er tillagt stor vekt i den foreliggende handlingsplanen. Det vil være ulike måter å organisere deltjenestene på. Hovedmålet må være å unngå fragmenterte og ukordinerte tjenester

		bør være ansatt i administrasjonen, og ha rådmannen som sin nærmeste overordnede. Pingvinen bør derfor drives som et allmennforebyggende tiltak og rette seg mot alle unge i Eigersund. Å knytte Pingvinen til rusomsorgen medfører en stigmatisering av brukergruppa, og kan medføre at "ungdom flest" ikke opplever å være i målgruppa.	og tiltak.
6.	LMS	☐ LMS mener at Ungdomskontakten, Pingvinen og SLT- koordinatoren ikke bør knyttes organisatorisk opp mot den fremtidige rusomsorgen. LMS mener at fokuset for disse tiltakene skal være forebygging og folkehelse. LMS mener at den fremtidige Ungdomskontakten bør organiseres under helsestasjonen. I tillegg tror LMS at det vil være nyttig at Pingvinen plasseres under kultur. SLT-koordinatoren hører naturlig inn under barnevernstjenesten.	☐ Den fremtidige organiseringen er tillagt stor vekt i den foreliggende handlingsplanen. Det vil være ulike måter å organisere deltjenestene på. Hovedmålet må være å unngå fragmenterte og ukordinerte tjenester og tiltak.
7.	SLT-koordinatoren	☐ SLT-koordinator mener at stillingen skal ligge direkte under rådmann, slik som det gjør i de kommunene som lykkes i sitt SLT arbeid. SLT koordinatoren skal være en uavhengig instans som ikke skal preges eller påvirkes av å ligge "under" barnevernstjenesten eller "psykisk helse". Blir den det, så bommer vi i vårt SLT-arbeid. Jeg har min støtte fra levekårssjefen i dette forslaget.	☐ Den fremtidige organiseringen er tillagt stor vekt i den foreliggende handlingsplanen. Det vil være ulike måter å organisere deltjenestene på. Hovedmålet må være å unngå fragmenterte og ukordinerte tjenester og tiltak.

Universell utforming:

Ivaretatt i lov og forskrifter.

Økonomiske konsekvenser:

Økonomiske konsekvenser må innarbeides i budsjett og økonomiplan på vanlig måte. Se pkt. 1.1 i saksutredningen.

Driftsmessige forhold	Inneværende år	Neste år	År 3
Sum			

Investeringsmessige forhold	Inneværende år	Neste år	År 3

	år		
Sum			

~ 0 ~

Alternative løsninger:

~ 0 ~

Dokumenter - vedlagt saken:

Dok.nr	Tittel på vedlegg
255109	Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2013-2016.pdf
250647	Alkoholpolitiske+retningslinjer 2012-2016
254577	Rusmiddelpolitisk handlingsplan - merknad
254559	Rusmiddel politisk handlingsplan..doc
254557	Høringsuttale - ruspolitisk handlingsplan
253667	Høringsuttalelse - rusmiddelpolitisk handlingsplan
254615	Uttalelse - rusmiddelpolitisk handlingsplan
254954	Uttalelse - rusmiddelpolitisk handlingsplan og alkoholpolitiske retningslinjer
255108	Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2013 - 2016 - uttalelse

Journalposter i arkivsaken – ikke vedlagte dokumenter

Nr		Dok.dato	Avsender/Mottaker	Tittel
7	I	26.10.2012	SLT koordinator Siw Tollefsen	Rusmiddelpolitisk handlingsplan - merknad
4	X	13.11.2012	Dag Kjetil Tonheim	Høringsuttalelse - rusmiddelpolitisk handlingsplan
5	I	15.11.2012	Dalane barnevern	Høringsuttale - ruspolitisk handlingsplan
9	I	15.11.2012	Norsk sykepleieforbund	Uttalelse - rusmiddelpolitisk handlingsplan og alkoholpolitiske retningslinjer
6	I	16.11.2012	Barnas representant i plansaker	Rusmiddelpolitisk handlingsplan - uttalelse
8	I	19.11.2012	Eigersund politistasjon	Uttalelse - rusmiddelpolitisk handlingsplan
10	I	20.11.2012	LMS	Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2013 - 2016 - uttalelse

Parter i saken: